

College voor Toetsen en Examen

VAKINFORMATIE
STAATSEXAMEN 2026

VERSIE: 1 APRIL 2025

HANDVAARDIGHEID VMBO GL-TL

Inhoud

1. Inleidende opmerkingen	3
2. Examenprogramma	4
3. Centraal examen	4
4. College-examen	5
5. Berekening eindcijfer	6

BIJLAGE 1	
BESCHRIJVING EXAMENSTOF	7
BIJLAGE 2	
STAPPENPLAN VOOR VMBO, HAVO EN VWO	8
BIJLAGE 3	
WERKVERSLAG BIJ EEN BEELDEND WERKSTUK VMBO	9
BIJLAGE 4	
MATERIAALLIJST HANDVAARDIGHEID	11

De vakinformatie is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kun je contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Je gaat het staatsexamen vo doen. Dit informatieblad is bedoeld om je goed te kunnen voorbereiden op dit examen. Het examen bestaat uit verschillende onderdelen. Bij een aantal vakken moet je van tevoren iets maken en inleveren. Lees deze vakinformatie goed door en zorg dat je alles op tijd hebt geleerd en, zo nodig, gemaakt en ingeleverd.

**Veel succes
met je
examen!**

1. Inleidende opmerkingen

- Het staatsexamen beeldende vorming handvaardigheid vmbo GL-TL bestaat uit een centraal examen (paragraaf 3) en een college-examen. Het college-examen is een praktisch examen (paragraaf 4).
- Het centraal examen en het praktisch college-examen hebben beide betrekking op hetzelfde thema.
- Het thema wordt bekendgemaakt via een nieuwsberichtje op Examenblad.nl in de Septembermededeling van het jaar voorafgaande aan het examen. Kies Examenblad.nl, jaarring 2025 vmbo GL-TL, kunstvakken, kies het document: Vakspecifieke informatie bij de Septembermededeling beeldende vorming 2026.
- In het document ‘Toegestane hulpmiddelen’ (onder ‘[Vakinformatie voor het staatsexamen](#)’ op de site van DUO) staat vermeld welke hulpmiddelen je zelf voor het examen moet meenemen.
- Je kunt je voorbereiden met behulp van een lesmethode.
- Oefenmateriaal voor de college-examens staat op [Oefenen voor het staatsexamen vo](#). Op Examenblad.nl staat bij [Veelgestelde vragen](#) onder het kopje ‘Voorbereiding’ waar je oefenmateriaal voor de centraal examens kunt vinden.

2. Examenprogramma

In [Bijlage 1](#) staat een beschrijving van de examenstof.

In onderstaande tabel geeft een 'ja' aan in welk examen de vaardigheden en kennis getoetst kunnen worden.

Tabel 1 verdeling van de vaardigheden en kennis over de verschillende examens

exameneenheden beeldende vorming handvaardigheid GL-TL	centraal examen	praktisch college-examen
basisvaardigheden	nee	ja
leervaardigheden in de beeldende vakken	ja	ja
beeldend werk, productief	nee	ja
werkproces, productief	nee	ja
middelen, productief	nee	ja
beschouwen: eigen werk, reflectief	nee	ja
beschouwen: werk van anderen, reflectief	ja	nee
eindopdracht, productief en reflectief	nee	ja
verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	nee	nee
vaardigheden in samenhang	nee	ja

3. Centraal examen

Opdracht: schriftelijk beantwoorden van vragen

Tijdsduur: 120 minuten

Het centraal examen is een schriftelijk examen. Het gaat over de aangegeven exameneenheden (zie [2 Examenprogramma](#) en [Bijlage 1](#)).

Het centraal examen bestaat uit 35 (plus of min 10%) vragen, meestal verdeeld over vier blokken. De blokken hebben een inhoudelijke relatie met het thema.

Aan het begin van de examenzitting krijg je een opgavenboekje met vragen, een afbeeldingenboekje, een uitwerkbijlage (dit is het formulier waar je je antwoorden op moet schrijven) en soms een extra bijlage.

4. College-examen

4.1 PRAKTISCH COLLEGE-EXAMEN

Het praktisch college-examen gaat over de aangegeven examenstof, zie [Examenprogramma](#). Het thema is gelijk aan dat van het centraal examen. Het examen duurt 6 klokuren (360 minuten). De examendag begint om 9:00 uur en je eindwerkstuk moet om 15:30 uur af zijn. Er is een half uur middagpauze. Na 15:30 uur heb je nog een reflectiegesprek van maximaal 15 minuten. Bekijk ook het Stappenplan in [Bijlage 2](#).

4.2 VOORBEREIDING

Om je voor te bereiden op het praktisch college-examen kun je thuis of op school enkele beeldende werkstukken maken waarin je jouw ideeën over het **thema** verwerkt. Je mag deze werkstukken meenemen naar het praktisch college-examen, maar dat is niet verplicht. Deze werkstukken worden **niet** meegenomen in de beoordeling van het praktisch college-examen.

Functie van de beeldende werkstukken:

- Je kunt laten zien dat je je hebt voorbereid op het thema.
 - Je kunt laten zien welke kwaliteiten je bezit wanneer je meer tijd te besteden hebt dan de zes klokuren op de examendag.
- Je kunt bij het maken van werkstukken denken aan werkvormen die in de examenopdrachten voorkomen of een combinatie hiervan, zie paragraaf 4.3. Vergeet niet het thema te verwerken in je werkstukken.

Zorg dat je de werkstukken zo meeneemt dat duidelijk is wat bij elkaar hoort, bijvoorbeeld in een stevige doos. Bij elk werkstuk vul je een apart werkverslag in. Dit werkverslag vind je in [Bijlage 3](#). Het werkverslag kan helpen jouw keuzes toe te lichten wanneer de examinatoren jouw werk bekijken. Na het praktisch college-examen moet je de werkstukken weer meenemen.

Op de website van DUO bij [‘Oefenen voor het staatsexamen’](#) vind je oude examenopdrachten die je als voorbeeld kunt gebruiken.

4.3 GANG VAN ZAKEN

Bij het praktisch college-examen ligt het accent op het zelf produceren van beeldend werk.

Keuzeopdrachten handvaardigheid

Op de examendag krijg je een opgavenboekje met daarin minimaal vier opdrachten, waarvan je één moet kiezen. De formulering van de opdracht begeleidt je bij het maken van noodzakelijke keuzen. Daarnaast helpt het stappenplan je bij het bewaken van de tijd.

Je kunt kiezen uit verschillende opdrachten:

1. een opdracht waarbij constructief en/of ruimtelijk werken centraal staat. Je kunt daarbij denken aan een opdracht voor een ‘sculptuur’ een ‘gebouw’ of een ‘machine’;
2. een opdracht naar de fantasie vanuit een aangeboden tekst: je maakt bijvoorbeeld een werkstuk naar aanleiding van een gedicht, een ‘songtekst’, een verhaal of een opdracht met een ‘maffe’ titel.
3. een opdracht waarbij je een toegepast (functioneel) werkstuk maakt: je ontwerpt bijvoorbeeld een kop en schotel of een ander gebruiksvoorwerp.
4. een opdracht naar de fantasie waarbij een foto het uitgangspunt vormt voor het maken van een beeldend werkstuk.

Combinaties van de hierboven genoemde werkvormen zijn ook mogelijk.

Werkverslag

Zodra je klaar bent met je eindwerkstuk, vul je het werkverslag in dat je vindt in het opgavenboekje, zie [Bijlage 3](#). Het werkverslag kan helpen jouw keuzes toe te lichten tijdens het eindgesprek.

Eindgesprek

Tijdsduur: het gesprek duurt bij voorkeur 10 minuten, maximaal 15 minuten.

Na afloop van het praktisch college-examen heb je een gesprek met één van de twee examinatoren over de opdracht van het praktisch examen. De andere examiner maakt aantekeningen. Het doel van het gesprek is om na te gaan welke bewuste keuzes je hebt gemaakt ten aanzien van de inhoud, de voorstelling en de vormgeving. Eventueel vinden ook tijdens de uitvoering van de opdracht enkele gesprekje plaats.

De examiner stelt je vragen over onder andere;

- de keuze van de opdracht;
- de verbeelding van de eigen visie;
- de gemaakte schetsen;
- de toepassing van beeldende aspecten (aspecten van beeldende vormgeving);
- het materiaalgebruik;
- het proces bij het maken van het werkstuk.

Beoordeling

De examinatoren vormen zich op basis van het werkproces, de schetsen, het werkstuk en het gesprek een oordeel over de uitvoering en drukken dit oordeel uit in een cijfer van 1 tot en met 10, op één decimaal.

Bij de beoordeling van het praktisch college-examen wordt onder andere gelet op:

- A. rijkdom aan ideeën (dit kan blijken uit de schetsen);
- B. toepassing van diverse beeldende aspecten (aspecten van beeldende vormgeving);
- C. passend gebruik van materiaal, techniek en afwerking;
- D. de verbeelding van een eigen visie op de opdracht;
- E. de per opdracht vermelde aandachtspunten (voor zover deze zijn vermeld);
- F. jouw toelichting op het werkproces en het werkstuk

Cijfer praktisch examen

Het cijfer voor het praktisch college-examen wordt op de examendag NIET bekend gemaakt.

Meenemen eindwerkstuk

Het eindwerkstuk wordt door het CvTE NIET bewaard: je mag het eindwerkstuk meenemen.

5. Berekening eindcijfer

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.
Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

BIJLAGE 1

BESCHRIJVING EXAMENSTOF

Tijdens het centraal examen worden de volgende examen-eenheden getoetst:

Leervaardigheden in de beeldende vakken

Je beheerst een aantal strategische beeldende vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van je eigen leer-
vermogen.

Beschouwen - werk van anderen, reflectief

Je kunt in beeldend werk van anderen de functionaliteit, de aspecten van de voorstelling, de vormgeving en de culturele en/of kunsthistorische context benoemen en toelichten.

Tijdens het praktisch examen worden de volgende examen-eenheden getoetst:

Eindopdracht, productief en reflectief (praktisch college-examen)

- Je kunt zelfstandig komen tot autonoom of toegepast beeldend werk.
- Je kunt een probleemstelling (opdracht) verkennen, analyseren, oplossen en uitvoeren.
- Je kunt een werkplan opstellen, bewaken en uitvoeren, je werkproces vastleggen, ordenen, toelichten en erop reflecteren.
- Je kunt aspecten van de voorstelling en vormgeving zó gebruiken dat ze een bijdrage leveren aan de zeggingskracht van je eigen beeldend werk.

Vaardigheden in samenhang

Je kunt de vaardigheden uit de eindtermen van het kerndeel in samenhang toepassen.

Vaardigheden in samenhang houdt in dat je alle examen-eenheden beheerst en **in combinatie** met elkaar kunt toepassen.

Een uitgebreide beschrijving van de examenstof is te vinden in de [syllabus beeldende vorming vmbo 2026](#)

Jaarlijks een wisselend thema

Het centraal (schriftelijk) examen en het praktisch examen zijn gebaseerd op hetzelfde jaarlijks wisselend thema.

Begrippenlijst Beeldende Vorming

In de *syllabus beeldende vorming* op [examenblad.nl](#) is een begrippenlijst opgenomen voor het centraal en praktisch examen. De lijst toont een totaaloverzicht van de begrippen en vaardigheden die je moet (her)kennen en benoemen. Voor het praktisch examen zijn per beeldend vak afzonderlijk de vakspecifieke begrippen en vaardigheden opgenomen.

Magazine

Informatie over het jaarlijks wisselende thema staat in een magazine. Na aanmelding en betaling (voor vso na aanmelding) voor het examen tekenen of handvaardigheid krijg je het magazine door DUO, afdeling staatsexamen, zo spoedig mogelijk toegestuurd.

Het magazine is voor tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen gelijk. Het magazine bevat informatie over de verschillende wijzen waarop en intenties waarmee kunstenaars en vormgevers het thema in beeld hebben gebracht. Het is een kleurenkatern van acht pagina's dat een toelichting geeft op het thema van het eindexamen tekenen, handvaardigheid en textiele werkvormen op het vmbo. Het magazine gaat vooral in op werkprocessen van kunstenaars en vormgevers die werk hebben gemaakt binnen het thema. Het magazine geeft de aspecten van de culturele en/of kunsthistorische samenhang aan die van belang zijn voor het centraal examen.

BIJLAGE 2

STAPPENPLAN VOOR VMBO, HAVO EN VWO

Hoe deel je deze examendag zo in dat je niet in tijdnood komt? Dit stappenplan geeft je een opzet. Je kunt deze dag zes klokuren aan je examenopdracht werken, exclusief een half uur middagpauze. Wanneer je pauze neemt bespreek je met de examinatoren. Zij kunnen rekening houden met de pauzetijden die op de locatie gebruikelijk zijn. De pauzetijd die hieronder wordt genoemd mag dus gewijzigd worden.

Lees het stappenplan eerst geheel door voor je begint.

Tabel 2 stappenplan voor het indelen van je tijd op de examendag

tijd	stappen
9:00 tot 9:15	1. alle opdrachten goed lezen Lees ook de beoordelingscriteria die bij de opdrachten horen. Bij onduidelijkheden kun je een toelichting vragen.
9:15 tot 9:45	2. schetsen maken Bewaar en nummer alle schetsen. Niets weggooien.
9:45 tot 10:30	3. keuze maken voor één opdracht Oriënteer je op deze ene opdracht.
10:30 tot 11:00	4. verdieping van de schetsfase Welke schetsen wil je verder uitwerken? Deze schetsen kun je gebruiken als inspiratie voor materiaalonderzoek, proefjes of prototypes.
11:00 tot 11:30 na je keuze doorwerken tot aan de pauze	5. maak een keuze Kies het materiaal en de middelen; deze keuze gaat de basis vormen voor je eindwerkstuk. Nu ook het werkverslag deel 1 (havo/vwo) invullen en inleveren bij de examinatoren.
12:30 tot 13:00	pauze
uiterlijk tot 15:30	6. eindopdracht uitvoeren Ben je klaar met je eindwerkstuk, vul dan het werkverslag deel 2 (havo/vwo) of het werkverslag (vmbo) in.
vanaf 15:30 of eerder:	7. eindgesprek Het gesprek duurt bij voorkeur 10 minuten, maximaal 15 minuten. Alles laten zien, ook jouw schetsen, materiaalproefjes en prototype(s). In het gesprek geef je uitleg over je werkwijze en keuzes.

BIJLAGE 3

WERKVERSLAG BIJ EEN BEELDEND WERKSTUK VMBO

Voor- en achternaam:

Examen Dienst (ED)-nummer:

Schoolsoort:

Naam van de school of de examenlocatie:

Omcirkel hieronder in welk vak je examen doet:

- tekenen
- handvaardigheid
- textiele werkvormen

Wat is het nummer (en de titel) van de gekozen opdracht?

Inhoud: Wat wil je uitbeelden?

Voorstelling: Welke onderdelen van de voorstelling zijn bedoeld om de inhoud duidelijk te maken?

Aspecten van beeldende vormgeving:

Verklaar je keuze voor het gebruik van aspecten als vorm, kleur, compositie, etc. i.v.m. de relatie tussen inhoud en vormgeving.

Materialen en techniek:

Waarom heb je juist van deze materialen gebruik gemaakt en deze technieken toegepast om je doel te bereiken?

Materialen:

Techniek:

Evaluatie

Welke problemen / moeilijkheden had je bij het maken van dit werkstuk:

Hoeveel tijd heb je aan het werkstuk besteed?

Door aan te geven hoeveel tijd je gewoonlijk besteed aan het maken van beeldend werk, krijgen de examinatoren een indruk van je werkwijze.

Hoeveel uren heb je besteed aan voorbereiding (onderwerp kiezen, schetsjes maken, materiaal uitkiezen en verzamelen)?

Hoeveel tijd heb je besteed aan de **uitvoering**?

Hoeveel uur heb je in **totaal** aan dit werkstuk besteed?

Handtekening van de kandidaat:

Datum:

BIJLAGE 4

MATERIAALLIJST

HANDVAARDIGHEID

Zelf meenemen:

- het is wenselijk dat je zelf beeldmateriaal, zoals tijdschriften, foto's, en dergelijke over het thema meebrengt naar het praktisch college-examen. Je mag ook een usb-stick en laptop meebrengen, als daar beeldmateriaal op verzameld is.
- je mag ook eigen middelen en materiaal meenemen. Bijvoorbeeld als je een sterke voorkeur hebt voor bepaald materiaal of gereedschappen. Dit is altijd verstandig, want hier ben je aan gewend en kun je goed mee opstarten.

Let op: Tijdens het praktisch college-examen is het gebruik van een smartphone niet toegestaan.

Deze materialenlijst is bedoeld voor degene die op de examenlocatie verantwoordelijk is voor de aanschaf van de materialen en gereedschappen. De materialen moeten minimaal aanwezig zijn voor **zes** kandidaten per examendag.

Op elke locatie is het overgrote deel van de volgende materialen aanwezig:

PAPIER en KARTON

- etalagekarton, diverse kleuren
- golfkarton
- goud- en zilvertkarton
- grijsbord, tweezijdig wit beplakt
- karton diverse diktes
- vliegerpapier, assortiment
- sitspapier, assortiment

VERF, teken- en schildergerei

- acrylverf/plakkaatverf - minstens de primaire kleuren plus wit en zwart
- Eddingstiften, zwart, rood, blauw
- potloden, kleurpotloden, wasco, krijt etc.
- penselen (diverse soorten en maten)

DIVERS

- aluminiumfolie
- kosteloos/afvalmateriaal (resten karton, dozen, houtrestantstukken etc.)
- lappen textiel
- materiaal uit de natuur
- oude tijdschriften en kranten
- papier-maché of papydur
- Roofmate, piepschuim/styroporplaten dik
- touwsoorten

KLEI

- bruine boetseerwas
- gipsverband (of gips en verbandgaas)
- klei: grove of fijne chamotte klei
- klei-, metaal- en houtgereedschap

METAAL en HOUT

- filiac ijzerdraad nr. 4, 6, 8
- gegalaniseerd ijzerdraad op staf: 2 mm en 4 mm
- spijkers en schroefjes
- kippengaas
- lasdraad en ijzerstaaf rond in diverse diktes
- lijm - diverse soorten
- multiplex en/of MDF (4 tot hooguit 9 mm)
- rondhout divers
- standaard latten, plankjes
- triplex 2 t/m 4 mm

GEREEDSCHAPPEN

- nietapparaat/tacker
- lijmpistool
- schroefboormachine
- figuurzaag met toebehoren
- soldeerbout, soldeertin e.d. toebehoren

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

cvte.nl

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

Toetsen primair onderwijs: doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen. Vergelijkbaarheid van doorstroomtoetsresultaten en kwaliteitsbewaking van doorstroomtoetsen en leerlingvolgsystemen.
Cvtetoetsenpo.nl

Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs.
Examenblad.nl

Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen.
Staatsexamensvo.nl

Centrale examens middelbaar beroeps- onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma.
Examenbladmbo.nl

Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding.
Staatsexamensnt2.nl